

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΛΕΒΕΝΤΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
Σκουφά 71^Α, 106 80, Αθήνα
Τηλ: 210-3601418 & 210-3601468
Fax: 210-3601697
e-mail: gleventis@law.uoa.gr

Αθήνα, 3-12-2007

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ

I. ΕΡΩΤΗΜΑ

Ζητήθηκε να εξετάσω, από σκοπιάς δικαίου κοινωνικής ασφαλίσεως, το καθεστώς των βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελμάτων στην Ελλάδα, γενικότερα την έννοια των βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελμάτων, με αναφορά και στο αντίστοιχο νομοθετικό καθεστώς άλλων ευρωπαϊκών κρατών,

II. Το καθεστώς των βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελμάτων στην Ελλάδα και τα άλλα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ενώσεως

1. Επισκόπηση του ελληνικού δικαίου

Αιτία για τη θέσπιση ευνοϊκότερων προϋποθέσεων για συνταξιοδότηση των απασχολουμένων σε «βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα» αποτέλεσε η διαπίστωση ότι η απασχόληση σε ορισμένα

επαγγέλματα για μακρό χρονικό διάστημα επιφέρει πρόωρη φθορά του οργανισμού και αδυναμία για περαιτέρω απασχόληση (βλ. Γ. Φ. Χατζηδημητρίου/Γ. Ψηλού, Ασφαλιστική Νομοθεσία, 2^η έκδοση, 1991, σελ. 454).

Συγκεκριμένα με το άρθρο 28 παρ. 5 του Α.Ν. 1846/1951 που στη συνέχεια επανειλημμένα τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε (με το άρθρο 5 παρ. 2 του Ν.Δ. 4104/1960, το Ν. 4350/1964, το Ν. 237/1975 κλπ.) για πρώτη φορά προεβλέφθη συνταξιοδότηση των απασχολουμένων στα βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα κατά 5 χρόνια ενωρίτερα από τους λοιπούς ασφαλισμένους του ΙΚΑ.

Ο θεσμός των βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελμάτων οργανώθηκε με τον Κανονισμό Βαρέων και Ανθυγιεινών Επαγγελμάτων ΙΚΑ που άρχισε να ισχύει από 1.1.1964 (βλ. ΑΥΕ 101960/1963 ΔΕΝ 20 σελ. 76), ο οποίος στο μεγαλύτερο μέρος του αποτελεί τα άρθρα 104-106 του Κανονισμού Ασφαλίσεων ΙΚΑ.

Με τις διατάξεις αυτές καθιερώθηκε εξαιρετικό **δίκαιο** που πρέπει να ερμηνεύεται στενά. Δεν επιτρέπεται δηλαδή **διασταλτική ερμηνεία** τους ή ανάλογη εφαρμογή άλλων κανόνων δικαίου (βλ. ΣτΕ 3317/1971, 222/1972, 629/1972, 984/1972, 3844/1985, 1577/1990 ΔΕΝ 1991 σελ. 351, ΣτΕ 936/2005 ΔΕΝ 2006 σελ. 453, ΑΠ 874/1972, Εγκ. ΙΚΑ 21/1964 και 27/1964 καθώς και ΝΣΚ 128/1990 ΔΕΝ 1991 σελ. 861 που κοινοποιήθηκε με την Εγκ. ΙΚΑ 90/23.11.1990).

Με τον ανωτέρω Κανονισμό ΒΑΕ ΙΚΑ, ο οποίος ισχύει όπως μεταγενέστερα πολλάκις συμπληρώθηκε, προς ικανοποίηση αιτημάτων

πολλών κατηγοριών εργαζομένων για υπαγωγή και αυτών στα βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα (BAE), καθορίζονται οι κατηγορίες ασφαλισμένων που υπάγονται στα BAE και διακρίνονται σε δύο μεγάλες ομάδες, σε εκείνη που αφορά **κατηγορίες επιχειρήσεων** και μάλιστα τις κάτωθι αυτών περιοριστικά απαριθμούμενες ειδικότητες και σε εκείνη που **αφορά εργαζομένους** που έχουν μία από τις ομοίως περιοριστικά απαριθμούμενες ειδικότητες, **ανεξάρτητα** από το είδος της επιχειρήσεως στην οποία απασχολούνται. (Λεπτομερή κατάλογο των εργασιών και ειδικοτήτων που υπάγονται στα BAE ίδετε εις **Χατζηδημητρίου/Ψηλού, ό.π., σελ. 461 επ., Χατζηδημητρίου/Ψηλού, Αλφαβητικό ευρετήριο βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελμάτων, εις ΔΕΝ 1991 σελ. 622 επ.**). Παρατηρείται χαρακτηριστικά ότι από 1.1.1964 και έως το έτος 1991 (από το οποίο και μέχρι σήμερα δεν έχει γίνει νέα υπαγωγή στον ΚΒΑΕ, ούτε σχετική τροποποίηση του Κανονισμού BAE του ΙΚΑ) εξεδόθησαν περισσότερες από 70 υπουργικές αποφάσεις με τις οποίες υπήχθησαν στα BAE διάφορες κατηγορίες εργαζομένων. Από αυτές τις υπουργικές αποφάσεις άλλες διήρυναν τον κύκλο των προσώπων που είχαν υπαχθεί στα BAE με προηγούμενες όμοιες υπουργικές αποφάσεις άλλες υπήγαγαν νέες κατηγορίες στα BAE και άλλες επικάλυψαν κατηγορίες προσώπων που είχαν ήδη υπαχθεί στα BAE (βλ. **Χατζηδημητρίου/Ψηλού, ΔΕΝ 1991 σελ. 622**).

Πρέπει να σημειωθεί ότι οι ειδικότητες και εργασίες που υπάγονται στα BAE του ΙΚΑ (ή της ΔΕΗ) οριστικοποιήθηκαν με υπουργικές αποφάσεις που εξεδόθησαν κατ'εξουσιοδότηση του Ν. 237/1975 που καταργήθηκε με το άρθρο 32 παρ. 9 του Ν. 1902/1990. **Έκτοτε δεν υπάρχει νόμιμο έρεισμα** για έκδοση υπουργικών αποφάσεων περί υπαγωγής επαγγελμάτων και ειδικοτήτων στα BAE (βλ. **Χατζηδημητρίου/Ψηλού, Ασφαλιστικά Θέματα, ΔΕΝ 1997 σελ. 1101**).

Πάντως, ενώ ο θεσμός των ΒΑΕ λειτούργησε αρχικά, από 1.1.1964, με την υπαγωγή στα ΒΑΕ ελαχίστων ειδικοτήτων και εργασιών, στη συνέχεια, η εκδήλωση ιδίως εκ μέρους των εργαζομένων ιδιαίτερα ζωηρού ενδιαφέροντος για υπαγωγή και άλλων ειδικοτήτων και εργασιών στα ΒΑΕ οδήγησε στην έκδοση των προαναφερόμενων τουλάχιστον 70 υπουργικών αποφάσεων, με αποτέλεσμα να υπολογίζεται χονδρικώς, ελλείψει επισήμων στοιχείων, ότι σήμερα το ήμισυ και πλέον των ασφαλιζομένων στο ΙΚΑ να υπάγεται στα ΒΑΕ (βλ. Φ. Χατζηδημητρίου/Γ. Ψηλού, Ασφαλιστικά Θέματα, ΔΕΝ 1996 σελ. 263).

Για την υπαγωγή ενός εργαζομένου στα ΒΑΕ απαιτείται αυτός α) να παρέχει εργασία σε μία από τις υπαγόμενες στα ΒΑΕ κατηγορίες επιχειρήσεων και ειδικότητες ή σε μία από τις ειδικότητες που υπάγονται στα ΒΑΕ ανεξαρτήτως είδους επιχειρήσεως και β) να παρέχει εργασία ασφαλιστέα στον κλάδο συντάξεων του ΙΚΑ. Η απόδειξη απασχολήσεως στα ΒΑΕ αποδεικνύεται αποκλειστικά, για τον μετά την 1.1.64 χρόνο, από τα ειδικά ένσημα που έχουν επικολληθεί στο ασφαλιστικό βιβλιário, σε αντίθεση προς την απασχόληση προγενέστερου της ημερομηνίας αυτής χρόνου, η οποία αποδεικνύεται με κάθε πρόσφορο, πλην μαρτύρων, μέσο, κατά τους ειδικότερους ορισμούς του άρθρου 106 Κανονισμού ΒΑΕ του ΙΚΑ (βλ. ΣτΕ 936/2005 ΔΕΝ 2006 σελ. 453, πρβλ. ΣτΕ 482/2004 ΔΕΝ 2006 σελ. 611 που έκρινε ότι πρόσφορο μέσο για την απασχόληση σε ΒΑΕ πριν από την 1.1.1964 είναι και η ένορκη ενώπιον συμβολαιογράφου βεβαίωση).

Χρόνος ασφαλίσεως στα ΒΑΕ είναι ο χρόνος πραγματικής απασχολήσεως σε υπαγόμενη στα ΒΑΕ εργασία. Πάντως η ασφάλιση συνεχίζεται και σε περίπτωση μεταθέσεως του ασφαλισμένου σε εργασία

μη υπαγόμενη στα ΒΑΕ, εφόσον η μετάθεση αυτή δεν διαρκεί περισσότερο από το ήμισυ των εργασίμων ημερών κάθε μισθολογικής περιόδου, όπως επίσης και στη διάρκεια αποχής από την εργασία οφειλομένης σε κανονική άδεια ή ασθένεια και μέχρι ένα μήνα για κάθε περίπτωση (άδεια ή ασθένεια) κατ'ανώτατο όριο ετησίως. Αμφισβητείται αν συνεχίζεται η ασφάλιση στα ΒΑΕ των συνδικαλιστών κατά το χρονικό διάστημα της συνδικαλιστικής αδείας του άρθρου 17 Ν. 1264/1982 κατά το οποίο απουσιάζουν από την υπαγόμενη στα ΒΑΕ εργασία τους (βλ. υπέρ της καταφατικής απαντήσεως στο ερώτημα αυτό Εγκ. ΙΚΑ 51/1983 και την αντίθετη άποψη Ψηλού, Η ασφαλιστική προστασία των συνδικαλιστικών στελεχών ΕΔΚΑ 1983 σελ. 16, **του αυτού**, Η απουσία των συνδικαλιστικών στελεχών από την εργασία και οι συνδικαλιστικές άδειες, Δίκαιο και Πολιτική, τόμος 8 (1984) σελ. 85, **Χατζηδημητρίου/Ψηλού**, ό.π., σελ. 455).

Προβλέπονται ειδικά ένσημα για τα ΒΑΕ ενώ επίσης καταβάλλεται, σε αντιστάθμιση της επιβαρύνσεως που υφίσταται το ΙΚΑ από την πρόωγη (κατά 5 έτη, με την συμπλήρωση του 60ού έτους οι άνδρες και τη συμπλήρωση του 55^{ου} έτους οι γυναίκες) συνταξιοδότηση των υπαγομένων στα ΒΑΕ, και ειδική εισφορά ΒΑΕ που ανέρχεται σε 3,60% και κατά 1,40% βαρύνει τον εργοδότη και κατά 2,20% τον ασφαλισμένο. Για τους απασχολούμενους στα ΒΑΕ που υπάγονται και στην ασφάλιση του ΕΤΕΑΜ, θεσπίστηκε από 1.1.1993, με το άρθρο 32 παρ. 1 περ. α' του Ν. 2084/1992, και πρόσθετη ειδική εισφορά συνολικού ύψους 2% (ασφαλισμένους 1,25% και εργοδότη 0,75%), με συνέπεια γι'αυτούς η πρόσθετη εισφορά για ΒΑΕ να ανέρχεται σε 5,60% (3,45% για τον ασφαλισμένο και 2,15% για τον εργοδότη). Επί πλέον, στον κλάδο συντάξεων του ΙΚΑ περιέρχονται και άλλοι πόροι και δη το πλεόνασμα του ΕΛΔΕΟ (Ειδικού Λογαριασμό Δώρων Οικοδόμων) κάθε

οικονομικής χρήσεως για την αντιμετώπιση του πρόσθετου βάρους από την πρόωγη συνταξιοδότηση των οικοδόμων και το 70% της εισφοράς Λογαριασμού Στρατευομένων Μισθωτών που συνεισπράττει το ΙΚΑ για λογαριασμό του ΟΑΕΔ. (Σχετικές λεπτομέρειες ίδετε εις Χατζηδημητρίου/Ψηλού, ό.π., σελ. 456-457).

Κατά τη σύνταξη της Αναλυτικής Περιοδικής Δηλώσεως (Α.Π.Δ.), ο εργοδότης πρέπει να αναγράφει χωριστά τους μισθωτούς του που απασχολούνται σε εργασίες υπαγόμενες στα ΒΑΕ, προσδιορίζοντας επακριβώς και την ειδικότητα κάθε εργαζομένου, ώστε να διευκολύνεται ο έλεγχος των αρμοδίων οργάνων του ΙΚΑ.

Σε περίπτωση αναδρομικής ασφαλίσεως στα ΒΑΕ οφειλόμενη σε παράλειψη του εργοδότη ή των οργάνων του ΙΚΑ, ο ασφαλισμένος μπορεί να ζητήσει εγγράφως από το ΙΚΑ την υπαγωγή του στα ΒΑΕ από την ένταξη της εργασίας του ή της ειδικότητας του σε αυτά. Αν υπάρχει παντελής έλλειψη ασφαλίσεως, το δικαίωμα αυτό του ασφαλισμένου περιορίζεται σε αναγνώριση μέχρι 5 έτη πίσω και εφόσον το αίτημα υποβληθεί κατά τη διάρκεια της εργασίας του ή το πολύ μέσα σε 6 μήνες από την καθ'οιονδήποτε τρόπο απομάκρυνση του από αυτήν (βλ. άρθρο 26 παρ. 8α του Α.Ν. 1846/1951). Ο χρονικός αυτός περιορισμός ισχύει κατά τη νομολογία και αν η έλλειψη ασφαλίσεως δεν είναι παντελής αλλά αφορά μόνο τα ΒΑΕ (δηλ. και οσάκις υπήρξε κανονική ασφάλιση στους λοιπούς, πλην ΒΑΕ, κλάδους ασφαλίσεως του ΙΚΑ -βλ. ΣτΕ 1589/1985, 620/1988, 2528/1988, 4434/1988 ΔΕΝ 46 σελ. 178, 5030/1989, 4013/1989 ΕΔΚΑ 1990 σελ. 358). Αντίθετα, στην Εγκ. ΙΚΑ 112/1985 (ΔΕΝ 41 σελ. 801) εκφράζεται εμμέσως η αντίθετη άποψη ότι στην τελευταία αυτή περίπτωση είναι δυνατή η αναδρομική ασφάλιση στα ΒΑΕ χωρίς την τήρηση των παραπάνω χρονικών περιορισμών,

εφόσον δεν παρεγράφη το δικαίωμα του ΙΚΑ για την είσπραξη των αναλογουσών εισφορών. Η τελευταία αυτή άποψη είναι ορθότερη, καθώς, όπως εύστοχα παρατηρείται, οι παραπάνω χρονικοί περιορισμοί θεσπίστηκαν για αποτροπή συμπαιγνιών και καταδολιεύσεων, ο περί των οποίων φόβος όμως «δεν είναι νοητός για πρόσωπα που ασφαλίστηκαν κανονικώς και εγκαίρως σ'όλους τους κλάδους της κοινής ασφάλισης του ΙΚΑ και παραλείφθηκε, ασχέτως για ποιο λόγο, η υπαγωγή στα ΒΑΕ.» (βλ. Χατζηδημητρίου/Ψηλού, ό.π., σελ. 458-459).

Σε περίπτωση παραλείψεως της ασφαλίσεως στα ΒΑΕ οφειλόμενης σε εσφαλμένη ερμηνεία των οργάνων του ΙΚΑ, η αναδρομική ασφάλιση στα ΒΑΕ επιτρέπεται χωρίς τους ανωτέρω χρονικούς περιορισμούς.

Η επανάκριση ειδικοτήτων υπαγομένων στα ΒΑΕ είχε αρχικά ανατεθεί σε πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια Συμβούλια Κρίσεως ΒΑΕ (άρθρα 2 και 4 του Ν. 237/1975 και 22 του Ν. 1469/1984), τα οποία όμως στη συνέχεια καταργήθηκαν, με το άρθρο 32 παρ. 9 του Ν. 1902/1990. Με το άρθρο 33 του Ν. 1902/1990 συνεστήθη μία 13μελής Επιτροπή, συγκροτούμενη εξ ολοκλήρου από ειδικούς επιστήμονες. Αυτή η Επιτροπή προβλέπεται ότι σε τακτή προθεσμία θα επανακρίνει όλες τις εργασίες και ειδικότητες και θα γνωμοδοτήσει ποιες από αυτές θα ανήκουν στα ΒΑΕ. Την τελική απόφαση θα λάβει το Υπουργικό Συμβούλιο, με βάση τη γνωμοδότηση-εισήγηση της εν λόγω Επιτροπής. Παρατηρείται ότι η εν λόγω Επιτροπή συνεστήθη και υπέβαλε σχετικό πόρισμα -δημοσιευμένο στην Συνδικαλιστική Επιθεώρηση Σεπτεμβρίου-Οκτωβρίου 1991, σελ. 36- αλλά ουδέν ουσιαστικό επιτεύχθηκε (βλ. Χατζηδημητρίου/Ψηλού, Ασφαλιστικά Θέματα, ΔΕΝ 1996 σελ. 263).

Πιο πρόσφατα, με το άρθρο 18 του Ν. 3483/2006 (ΦΕΚ 169 Α77.8.2006) ορίστηκαν τα εξής:

«Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται μέχρι 31-12-2007 μετά από πρόταση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, επανακαθορίζονται για όσους ασφαλίζονται για πρώτη φορά από 1-1-2008, τα επαγγέλματα και οι εργασίες που υπάγονται στον Κανονισμό των Βαρέων και Ανθυγιεινών Επαγγελμάτων του ΙΚΑ, της ΔΕΗ ή άλλων φορέων κοινωνικής ασφάλισης.

Με απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, που εκδίδεται **εντός τριών (3) μηνών από την ισχύ του νόμου αυτού**, συστήνεται ειδική επιστημονική επιτροπή από άτομα αναγνωρισμένου επιστημονικού κύρους με αρμοδιότητα την υποβολή πρότασης επί θεμάτων υπαγωγής εργασιών, ειδικοτήτων ή χώρων εργασίας στα βαρέα ή ανθυγιεινά επαγγέλματα των ανωτέρω φορέων.

Η γνώμη της επιτροπής, η οποία θα ληφθεί υπ'όψη για την έκδοση του προεδρικού διατάγματος του πρώτου εδαφίου, υποβάλλεται εντός αποκλειστικής προθεσμίας ενός (1) έτους από τη σύσταση της επιτροπής. Με την ίδια απόφαση καθορίζεται η διαδικασία λειτουργίας της επιτροπής, ο αριθμός των συνεδριάσεων κατά μήνα, καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια σχετική με την εφαρμογή του άρθρου αυτού.

Οι μέχρι 31-12-2007 ασφαλισμένοι των οποίων η εργασία ή ειδικότητα έχει υπαχθεί στον Κανονισμό των Βαρέων και Ανθυγιεινών Επαγγελμάτων του ΙΚΑ, όπως ισχύει σήμερα, εξακολουθούν να διέπονται από τις διατάξεις του Κανονισμού αυτού.

Κατ'εξαιρέση, ασφαλισμένοι μέχρι 31-12-2007, των οποίων η εργασία ή ειδικότητα χαρακτηρίζεται για πρώτη φορά ως βαρεία και

ανθυγιεινή με βάση τα παραπάνω, υπάγονται στο νέο Κανονισμό. Χρόνος δε ασφάλισης που διανύθηκε στις ανωτέρω εργασίες ή ειδικότητες πριν την ένταξη τους στο νέο Κανονισμό αναγνωρίζεται **κατόπιν** εξαγοράς από τους ενδιαφερομένους με τις διατάξεις του άρθρου 62 του Ν. 2084/92, όπως αντικαταστάθηκε από τη διάταξη της παρ. 6 του άρθρου 5 του Ν. 2335/95 (ΦΕΚ 185 Α').»

Και προηγουμένως, με το άρθρο 4 του Ν. 3029/2002, το οποίο αναφέρεται στη χρηματοδότηση του ΙΚΑ, και ειδικότερα με την παρ. 5 του άρθρου 4, προεβλέφθη η σύσταση μέχρι 30.6.2003 ειδικής επιστημονικής επιτροπής με έργο τον επανακαθορισμό των επαγγελμάτων και των εργασιών που θα υπάγονται στα ΒΑΕ και η μέχρι 31.12.2004 έκδοση Π.Δ. που θα ορίσει τα επαγγέλματα αυτά, στα οποία θα ασφαλίζονται με εισφορές ΒΑΕ όσοι θα απασχολούνται για πρώτη φορά από 1.1.2005 και μετά στα επαγγέλματα αυτά, με παράλληλη αναφορά ότι «Οι μέχρι 31.12.2004 ασφαλισμένοι, των οποίων η εργασία ή ειδικότητα έχει υπαχθεί στον Κανονισμό ΒΑΕ του ΙΚΑ, όπως ισχύει σήμερα, εξακολουθούν να διέπονται από τις διατάξεις του Κανονισμού αυτού». (Η Επιτροπή αυτή συνεστήθη με απόφαση του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 1233, τεύχος Β' της 29.8.2003).

Πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με την παρ. 8 του άρθρου 32 Ν. 1902/1990 που προνοεί για την τύχη της ασφάλισης αυτών που θα εξαιρεθούν από τα ΒΑΕ:

α) Όσοι εξαιρεθούν από τα ΒΑΕ και κατά το χρόνο της εξαιρέσεως η ηλικία τους υπολείπεται λιγότερο από 10 έτη από το όριο συνταξιοδοτήσεως του καθεστώτος των ΒΑΕ και έχουν στην ασφάλιση

των ΒΑΕ 2000 ημέρες εργασίας, θα εξακολουθήσουν ασφαλιζόμενοι στα ΒΑΕ με την προϋπόθεση ότι συνεχίζουν την απασχόληση τους στην εργασία ή την ειδικότητα που εξαιρέθηκε.

β) Για όσους δεν πληρούν τις παραπάνω προϋποθέσεις ή τις πληρούν αλλά δεν θεμελιώνουν δικαίωμα λήψεως συντάξεως με βάση τον Κανονισμό ΒΑΕ, όταν τελικά καταστούν συνταξιούχοι του ΙΚΑ, τότε τα ποσοστά υπολογισμού της συντάξεως τους λόγω ημερών εργασίας θα προσαυξηθούν κατά ποσοστό 20% για τις ημέρες εργασίας για τις οποίες κατεβλήθησαν εισφορές ΒΑΕ.

Οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες δικαιούνται πλήρους συντάξεως γήρατος οι ασφαλισμένοι που υπάγονται στα ΒΑΕ (βλ. τις προϋποθέσεις αυτές στην εργασία Ψηλού, Προϋποθέσεις συνταξιοδότησεως από το ΙΚΑ, ΔΕΝ 2005 σελ. 342 επ.), είναι οι εξής:

-Για τους παλαιούς ασφαλισμένους (οι οποίοι εισήλθαν στην ασφάλιση έως 31.12.1992): Η συμπλήρωση 10.500 ημερών εργασίας (35ετία), από τις οποίες 7.500 ημέρες εργασίας (Η.Ε.) στα ΒΑΕ και η συμπλήρωση του 55^{ου} έτους ηλικίας, ή, εναλλακτικά, η συμπλήρωση 4.500 Η.Ε. από τις οποίες 3.600 στα ΒΑΕ, από τις οποίες πάλι οι 1.000 Η.Ε. να έχουν παρασχεθεί στα τελευταία 13 χρόνια πριν από τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας για συνταξιοδότηση (βλ. παρ. 6 άρθρου 2 του Ν. 3029/2002 και παρ. 12 άρθρου 15 του Ν. 3232/2004) και η συμπλήρωση του 60ού έτους για τους άνδρες και του 55^{ου} για τις γυναίκες.

-Για τους νέους ασφαλισμένους (οι οποίοι εισήλθαν στην ασφάλιση από 1.1.1993 και μετά) που υπάγονται στο καθεστώς βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελματιών η συμπλήρωση του 60ού έτους της ηλικίας (για άνδρες και γυναίκες), εφ'όσον τα 3/4 της 15ετούς ασφαλίσεως, ήτοι 135 μήνες ή τα % των 4.500 Η.Ε., ήτοι οι 3.375 Η.Ε.

αντιστοίχως, να έχουν πραγματοποιηθεί στα ΒΑΕ.

Πρέπει ακόμα να επισημανθεί ότι σύμφωνα με το άρθρο 32 του Ν. 2874/2000, από 1.1.2001 οι ασφαλισμένοι που έχουν πραγματοποιήσει συνολικά 10.500 ημέρες εργασίας στην ασφάλιση από παροχή εξηρημένης εργασίας, από τις οποίες τις 7.500 ημέρες εργασίας στα ΒΑΕ, δικαιούνται πλήρη σύνταξη με τη συμπλήρωση του 55^{ου} έτους της ηλικίας τους και μειωμένη σύνταξη με τη συμπλήρωση του 53^{ου} έτους της ηλικίας τους (η μείωση ανέρχεται σε 1/267 της πλήρους συντάξεως για κάθε μήνα που λείπει μέχρι τη συμπλήρωση του 55^{ου} έτους της ηλικίας του ασφαλισμένου -βλ. άρθρα 32 του Ν. 2874/2000 και 2 παρ. 12 του Ν. 3029/2002). Ο χρόνος πάντως της προαιρετικής ασφάλισης στο ΙΚΑ δεν λαμβάνεται υπόψη για την συνταξιοδότηση με το ευνοϊκότερο καθεστώς που ισχύει για τα ΒΑΕ (βλ. ΣτΕ 3469/1982, Εγκ. ΙΚΑ 91/1980).

2. Επισκόπηση δικαιών άλλων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως

A. Ιταλία

Στην Ιταλία σύμφωνα με το Ν. 3 7471993 που ισχύει όπως συμπληρώθηκε από το Νόμο 335/1995, προβλέπεται μείωση της συντάξιμης ηλικίας κατά 2 μήνες για κάθε έτος βαριάς εργασίας με μέγιστο μείωση της συντάξιμης ηλικίας κατά 60 μήνες για τη σύνταξη γήρατος, καθώς και μείωση των απαιτούμενων εισφορών κατά ένα έτος (52 εβδομάδες για κάθε 10 έτη με μέγιστο 24 μήνες), υπό την προϋπόθεση τουλάχιστον 1 έτους αδιάκοπης βαριάς εργασίας και παροχής βαριάς εργασίας για 120 ημέρες κάθε χρόνο.

Ως βαριές εργασίες που τυγχάνουν των ανωτέρω πλεονεκτημάτων, θεωρούνται:

1. Η συνεχόμενη νυκτερινή εργασία.
2. Η εργασία σε γραμμές συναρμολογήσεως με έντονους ρυθμούς.
3. Η εργασία που διεξάγεται απ'ευθείας από τον εργάτη σε περιορισμένους χώρους: μέσα σε αγωγούς, επισκευαστικά τούνελ, πηγάδια, δεξαμενές, καυστήρες.
4. Η εργασία σε ύψος: σε σκάλες, με σχοινιά, σε κρεμαστές γέφυρες, σε γερανούς, σε καμινάδες, σε στέγες.
5. Η εργασία δυτών.
6. Η εργασία σε καταψύκτες ή σε περιβάλλον στο οποίο η θερμοκρασία δεν υπερβαίνει τους 5 βαθμούς Κελσίου πάνω από το μηδέν.
7. Η εργασία σε υψηλές θερμοκρασίες, η εργασία εργατών σε φούρνους όπως και στη μεταλλουργία.
8. Το προσωπικό παροχής πρώτων βοηθειών, ανανήψεως και επειγόντων χειρουργείων.
9. Η εργασία των οδηγών τρακτέρ.
10. Η εργασία των οδηγών.
11. Η εργασία των ναυτών.
12. Η εργασία σε θερμοκήπια.

Βάσει του Ν. 335/1995 προβλέπεται και η κατηγορία των «**ιδιαίτερα αγχογόνων εργασιών**», εξ αιτίας του γεγονότος ότι πρόκειται για εργασίες που επιδρούν στο προσδόκιμο ζωής και εκθέτουν τους παρέχοντες αυτές σε ιδιαίτερα έντονο επαγγελματικό κίνδυνο. Για την κατηγορία των εργασιών αυτών το όριο εισφορών μειώνεται

περαιτέρω σε ένα έτος ανά δέκα έτη απασχολήσεως, με μέγιστη μείωση τους 12 μήνες. Οι εργασίες αυτές είναι α) εργασίες σε λατομεία, β) η εργασία των δυτών, γ) η εργασία σε υψηλές θερμοκρασίες όταν είναι αδύνατη η λήψη προληπτικών μέτρων και δ) η εργασία των φυσητών ύαλου με το χέρι ή την αναπνοή.

Πρέπει ακόμα να σημειωθεί ότι προϋπόθεση για τη λήψη συντάξεως γήρατος είναι η συμπλήρωση του 65^{ου} έτους της ηλικίας για τους άνδρες και του 60ού για τις γυναίκες και καταβολή εισφορών για 20 έτη σε αμφότερες τις περιπτώσεις.

B. Αυστρία

Στην Αυστρία εισήχθη ως ιδιαίτερη μορφή συντάξεως, στο πλαίσιο εναρμονίσεως του δικαιώματος συνταξιοδοτήσεως, η σύνταξη για βαριά εργασία, με την παρ. 4 του Γενικού Συνταξιοδοτικού Νόμου. Το νέο αυτός είδος συνταξιοδοτήσεως μπορεί ο ασφαλισμένος να το ζητήσει το ενωρίτερο από 1.1.2007 προκειμένου να συνταξιοδοτηθεί πριν από την κανονική ηλικία συνταξιοδοτήσεως. Η εισαγωγή της συντάξεως αυτής (για βαριά εργασία) συνοδεύθηκε και συσχετίστηκε με την κατάργηση των προώρων συντάξεων, της οποίας καταργήσεως θεωρήθηκε ως υποκατάστατο. Στόχος της είναι η κατ'εξαίρεση πρόβλεψη πρόωρης συνταξιοδοτήσεως με τις λιγότερες δυνατές περικοπές, υπέρ ασφαλισμένων με μεγάλο χρόνο ασφαλίσεως που για μακρό χρονικό διάστημα απασχολήθηκαν σε βαριές εργασίες.

Δικαίωμα για λήψη της συντάξεως για βαριά εργασία θεμελιώνεται με τη συμπλήρωση του 60ού έτους της ηλικίας του ασφαλισμένου εάν και εφόσον έχει στην ασφάλιση 540 μήνες (45 έτη) και τουλάχιστον 120

μήνες βαριάς εργασίας εντός των τελευταίων 240 ημερολογιακών μηνών πριν από την ημέρα συνταξιοδοτήσεως. Πάντως την ημέρα συνταξιοδοτήσεως δεν επιτρέπεται ο ασφαλισμένος να έχει υποχρεωτική ασφάλιση εξ αιτίας άλλης εργασίας και επίσης το εισόδημα του από άλλη εργασία δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει το μηνιαίο κατώτατο όριο, το οποίο για το έτος 2007 ανέρχεται σε 341,16 ευρώ.

Βαριά εργασία υπό την ανωτέρω έννοια θεωρείται κατά το αυστριακό δίκαιο:

1. Η εργασία με βάρδιες, όταν συγχρόνως υπάρχει απασχόληση σε **νυκτερινή βάρδια** διάρκειας τουλάχιστον 6 ωρών μεταξύ 10^{ης} βραδινής ώρας και 6^{ης} πρωινής ώρας και εφόσον η εργασία με βάρδιες παρέχεται τουλάχιστον 6 εργάσιμες ημέρες εντός του ημερολογιακού μήνα.

2. Η τακτικώς υπό συνθήκες καύσωνος ή παγετού παρεχομένη εργασία. Καύσωνας θεωρείται ότι υπάρχει αν τουλάχιστον κατά το ήμισυ του ωραρίου απασχολήσεως του εργαζομένου η θερμοκρασία ανέρχεται σε τουλάχιστον 30 βαθμούς Κελσίου. Παγετός θεωρείται ότι υπάρχει αν ο εργαζόμενος παραμένει επί πολύ χρόνο σε χώρους ψύξης με θερμοκρασία 21 βαθμούς Κελσίου υπό το μηδέν.

3. Η εργασία υπό χημικές ή φυσικές επιρροές, ιδιαίτερα κατά τον χειρισμό μηχανημάτων και οχημάτων που επιδρούν στο σώμα μέσω ανθυγιεινού κλονισμού ή όταν τακτικά ή τουλάχιστον 4 ώρες του ωραρίου εργασίας ο εργαζόμενος πρέπει να φορά συσκευές προστασίας του αναπνευστικού συστήματος ή για δύο ώρες συσκευές καταδύσεως, ή πρέπει να απασχολείται υπό σταθερή ανθυγιεινή επίδραση εισπνεομένων επιβλαβών ουσιών.

4. Η βαριά σωματική εργασία, όταν σε ένα εργασιακό οκτάωρο καταναλώνονται από άνδρες 2000 εργασιακές θερμίδες και από γυναίκες 1.400 εργασιακές θερμίδες.

5. Η φροντίδα ασθενών ή αναπήρων με ιδιαίτερες ανάγκες.

Κατάλογος των επαγγελματικών ομάδων εργαζομένων που σύμφωνα με το αυστριακό δίκαιο θεωρείται ότι ασκούν βαριά σωματική εργασία, μόνο όμως υπό την προϋπόθεση ότι δεν υφίσταται μηχανική υποστήριξη από μεγάλες μηχανές (όπως π.χ. από γερανούς, φορτηγά ή εκσκαφείς) και δεν ασκούνται δραστηριότητες σχεδιασμού, οργανώσεως, ελέγχου ή εποπτείας (αν υφίσταται τέτοια υποστήριξη ή ασκούνται οι εν λόγω δραστηριότητες, τότε δεν θεωρείται ότι παρέχεται βαριά εργασία) παρατίθεται αμέσως πιο κάτω:

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΣΕ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΑΝΩ ΤΩΝ 2.000 ΘΕΡΜΙΔΩΝ

1. Γεωργός
2. Αρτοποιός
3. Βοηθητικός εργάτης σε οικοδομή
4. Βοηθητικός εργάτης σε ασφαλτοποιΐα
5. Υδραυλικός οικοδομής
6. Ξυλουργός οικοδομής
7. Ανθρακωρύχος σε υπαίθρια εξόρυξη
8. Εργάτης σε μπετόν και καλούπια
9. Εφαρμοστής οικοδομής σε λαμαρίνα και ατσάλι
10. Πατωματζής

11. Χειριστής τρυπανιού
12. Τεχνίτης για στέγες
13. Τεχνίτης με ειδικά καθήκοντα (τοποθέτηση αλεξικέραυνων, κάλυψη στέγης εκκλησιών)
14. Τεχνίτης που λυγίζει και πλέκει σίδηρο
15. Απασχολούμενος σε παραγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου
16. Βοηθός σοδειάς
17. Κατασκευαστής τσιμεντοκονιάματος
18. Επεξεργαστής κρέατος
19. Δασικός εργάτης (ακόμη και με σημαντική τεχνολογική υποστήριξη)
20. Χειριστής φρέζας
21. Εργάτης κήπου
22. Εργάτης σε σκαλωσιά
23. Βοηθητικό υγειονομικό προσωπικό
24. Επεξεργαστής ύαλου
25. Κατασκευή και συντήρηση σιδηροτροχιάς (ράγες τραίνων)
26. Ανθρακωρύχος
27. Βοηθητικός εργάτης στον τομέα της ξυλείας
28. Βοηθητικός εργάτης στον τομέα μετάλλου
29. Βοηθητικός εργάτης σε μύλους
30. Απασχολούμενος σε εγκατάσταση ειδών υγιεινής, αερίου, θερμάνσεως, εξαερισμού υδραυλικών
31. Απασχολούμενος σε παραγωγή καλωδίων
32. Αποθηκάριος
33. Παραγωγή, καλλιέργεια φυτών, κτηνοτροφία
34. Παραγωγή δέρματος

35. Νεκροθάφτης
36. Συναρμολόγηση καλωδίων υψηλής τάσης
37. Μπογιατζής
38. Ναύτης σε εμπορικά/φορτηγά πλοία
39. Κτίστης.
40. Απασχολούμενος σε κατασκευή τούνελ
41. Μηχανικός σε βαριά μηχανήματα και φορτηγά
42. Ελαιοχρωματιστής
43. Λιπαντής
44. Τοποθέτηση πλακιδίων
45. Αχθοφόρος
46. Σιδηρουργός
47. Πριονιστής
48. Εργάτης πέτρας
49. Κτίστης με πέτρα
50. Τοποθέτηση ταπετσαρίας στον τομέα επίπλων
51. Δύτης στην κατασκευή γέφυρας και εργοστασίου ηλεκτρικής ενέργειας
52. Απασχολούμενος στην κατασκευή δρόμων
53. Εκτροφέας ζώων
54. Οξυγονοκολλητής
55. Φορτωτής
56. Μεταφορέας
57. Διανομέας ηλεκτρικών συσκευών
58. Διανομέας μηχανημάτων
59. Διανομέας επίπλων
60. Αμπελουργός
61. Μαραγκός

**ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
ΣΕ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΑΝΩ ΤΩΝ 1400
ΘΕΡΜΙΔΩΝ**

1. Θεραπεύτρια σε εξωτερικό ιατρείο
2. Αρτοποιός
3. Ταχυδρόμος
4. Βοηθητική εργασία στη χημεία
5. Απασχολούμενη σε ηλεκτρικές εγκαταστάσεις
6. Σφαγέας (όχι πουλερικών)
7. Νοσηλευτικό προσωπικό
8. Μηχανικός αεροσκαφών
9. Φόρτωση αποσκευών
10. Μυλωνάς δημητριακών
11. Επεξεργασία ύαλου (τοποθέτηση και επισκευή)
12. Οικιακή βοηθός
13. Βοηθητική εργάτις στην παραγωγή ζάχαρης
14. Σερβιτόρος
15. Κατασκευή αμαξώματος
16. Μαγείρισσα
17. Βοηθός κουζίνας
18. Βερνίκια
19. Υδραυλικός εξαερισμού
20. Μασέρ
21. Μηχανικός αυτοκινήτων
22. Μηχανικός σε ελαφριές μηχανές/μηχανάκια
23. Επιπλοποιός
24. Διανομέας πακέτων
25. Κατασκευή χαρτιού
26. Φυσιοθεραπεύτρια
27. Καπνοδοχοκαθαρίστρια
28. Καθαρίστρια κτιρίων (εσωτερικά)
29. Συντηρήτρια κτιρίων, προσόψεων, μνημείων
30. Καλλιέργεια φυτών

31. Πριόνι
32. Επιχειρηματίας θεαμάτων
33. Καθαρίστρια
34. Ταπετσέρης τοίχων
35. Διανομέας τροφίμων
36. Κατασκευή εργαλείων

Γ. Γερμανία

Στη Γερμανία δεν υπάρχει πρόβλεψη γενικά για βαρέα ή/και ανθυγιεινά επαγγέλματα. Η θεμελίωση δικαιώματος για πλήρη σύνταξη προϋποθέτει συμπλήρωση, από άνδρες και γυναίκες, τους 65^{ου} έτους, ενώ το όριο αυτό ηλικίας θα αυξηθεί σταδιακά στα 67 έτη μεταξύ των ετών 2012 και 2029. Ειδική πρόβλεψη για πρόωρη σύνταξη γήρατος εξ αιτίας των συνθηκών εργασίας τους, υπάρχει μόνο για τους ανθρακωρύχους που εργάστηκαν τουλάχιστον 25 χρόνια κάτω από τη γη. Αυτοί θεμελιώνουν δικαίωμα για σύνταξη με τη συμπλήρωση του 60ού έτους. Πάντως και το όριο αυτό ηλικίας θα αυξηθεί σταδιακά στα 62 έτη. Πρόωρη, μειωμένη όμως, σύνταξη, δικαιούνται με την συμπλήρωση του 60ού έτους ασφαλισμένοι με βαριά αναπηρία. Υπάρχουν εξ άλλου πλεονεκτήματα για πάσχοντες από επαγγελματικές ασθένειες και για θύματα εργατικών ατυχημάτων.

Δ. Λιθουανία

Στη Λιθουανία δεν προβλέπεται σύνταξη για εργαζομένους σε βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα. Προβλέπεται μόνο μία αποζημίωση (όχι σύνταξη) για απασχόληση υπό ειδικές εργασιακές συνθήκες.

Ε. Φινλανδία

Στην Φινλανδία έχουν καταργηθεί όλες οι ειδικές περιπτώσεις συνταξιοδότησεως -μόνο για το στρατό προβλέπονται ειδικές παροχές.

ΣΤ. Ισπανία

Αναγνωρίζεται δυνατότητα πρόωρης συνταξιοδότησεως (πριν από τη συμπλήρωση του 65^{ου} έτους της ηλικίας) μόνο για συγκεκριμένες βαριές απασχολήσεις, συγκεκριμένα για ανθρακωρύχους, εργάτες σιδηροδρόμων και αλιείς.

Ζ. Ιρλανδία

Δεν υπάρχει πρόβλεψη για βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα.

Η. Νορβηγία

Το νορβηγικό δίκαιο δεν προβλέπει πρόωρη συνταξιοδότηση.

Θ. Λουξεμβούργο

Δεν υπάρχει ειδική πρόνοια για εργαζομένους απασχολούμενους σε βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα.

Ι. Δανία

Σύνταξη στη Δανία προβλέπεται υπέρ όλων όσων κατοικούν στη Δανία, χωρίς να υπάρχει πρόνοια για απασχολούμενους σε βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα.

ΙΑ. Μάλτα

Προβλέπεται πρόωρη σύνταξη με βάση αναμόρφωση των συντάξεων. Αν κάποιος έχει συμπληρώσει το 61^ο έτος αλλά δεν έχει συμπληρώσει τη συντάξιμη ηλικία, μπορεί να συνταξιοδοτηθεί εφ'όσον από το 18^ο έτος της ηλικίας του και μετά έχει συμπληρώσει 2080 ημέρες εργασίας αν έχει γεννηθεί από 1.1.1962 ή 1820 έτη αν έχει γεννηθεί στο χρονικό διάστημα μεταξύ 1952 και 1961. Όποιος όμως συνταξιοδοτηθεί με αυτήν την προϋπόθεση, δεν θα έχει το δικαίωμα να ασκήσει επικερδή δραστηριότητα. Η πρόβλεψη αυτή έγινε ειδικά για εργάτες που θεωρούν ότι οι εργασιακές τους συνθήκες δεν θα τους επιτρέψουν να συνεχίσουν να απασχολούνται μέχρι το 65^ο έτος. Η αναμόρφωση των συντάξεων αύξησε σταδιακά την ηλικία συνταξιοδότησεως από το 61^ο στο 65^ο έτος. Η ανωτέρω ευνοϊκή ρύθμιση πρόωρης συνταξιοδότησεως δεν παρέχεται μόνο σε συγκεκριμένες κατηγορίες εργαζομένων αλλά σε κάθε εργαζόμενο που πληροί τις παραπάνω προϋποθέσεις και θελήσει να συνταξιοδοτηθεί πρόωρα.

ΙΒ. Γαλλία

Δεν υπάρχουν ειδικές συνταξιοδοτικές προβλέψεις για εργαζομένους σε βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα. Μόνον για ανθρακωρύχους προβλέπεται καθεστώς πρόωρης συνταξιοδότησεως.

ΙΓ. Σλοβενία

Στη Σλοβενία προβλέπεται υποχρεωτική επικουρική ασφάλιση υπέρ εργαζομένων που απασχολούνται σε απαιτητικές εργασίες και επαγγέλματα στις οποίες οι συνθήκες εργασίας είναι τέτοιες ώστε να μη προσδοκάται ότι αυτοί οι εργαζόμενοι θα συνεχίσουν να εργάζονται μέχρι να φθάσουν την ηλικία κανονικής (πλήρους) συνταξιοδότησεως. Στα πλαίσια της ασφαλίσεως αυτής παρέχεται δυνατότητα πρόωρης συνταξιοδότησεως και η παροχή συντάξεως μικρότερης από εκείνη που θα λάβουν κατά την ηλικία πλήρους συνταξιοδότησεως

ΙΑ. Ελβετία

Δεν υπάρχουν ειδικές συνταξιοδοτικές προβλέψεις για εργαζομένους που απασχολούνται σε βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα. Η ηλικία συνταξιοδότησεως είναι το 65° για τους άνδρες και το 64° για τις γυναίκες. Όποιος πληροί τις προϋποθέσεις για σύνταξη γήρατος, δικαιούται να τη λάβει 1 ή 2 έτη νωρίτερα, μειωμένη όμως κατά ποσοστό 6,8% ανά έτος (για τις γυναίκες έως το 2009, μειωμένη κατά 3,4% ανά έτος). Τον Δεκέμβριο 2005 η ελβετική κυβέρνηση παρουσίασε νομοσχέδιο με βάση το οποίο προβλέπεται η εισαγωγή πλεονεκτήματος πρόωρης συνταξιοδότησεως μεταξύ των 62 και 65 ετών για ασφαλισμένους με λιγοστά οικονομικά μέσα. Το νομοσχέδιο αυτό συζητείται αυτή την εποχή στο ελβετικό κοινοβούλιο.

3. Παρατηρήσεις - Εννοιολογικός Προσδιορισμός του βαρέος επαγγέλματος – Συμπεράσματα

Ορθά κατ'αρχήν παρατηρείται ότι «οι σημερινές συνθήκες, με την

εφαρμογή νέων τεχνολογιών και μεθόδων εργασίας, την αύξηση των νομοθετημένων μέτρων υγιεινής και εργασίας, τη σύμπραξη ιατρών εργασίας και τεχνικών συμβούλων στις επιχειρήσεις, επιβάλλουν αναθεώρηση του θεσμού [των ΒΑΕ].» (βλ. Ψηλού, Μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, ανάλυση των συνταξιοδοτικών θεμάτων του νέου ασφαλιστικού νόμου (3029/2002), ΔΕΝ 2002 σελ. 1105 επ. και ιδίως σελ. 1115-1116).

Η ανάγκη αναθεώρησης του θεσμού των ΒΑΕ επιβάλλεται και από το γεγονός ότι λόγω της αθρόας στο διάστημα μεταξύ των ετών 1964 και 1991 υπαγωγής στα ΒΑΕ πολυαρίθμων ειδών επιχειρήσεων, επαγγελματιών και ειδικοτήτων, ήδη σήμερα το ήμισυ και πλέον των υπαγομένων στην ασφάλιση του ΙΚΑ υπάγεται στα ΒΑΕ.

Εξ αιτίας της παραπάνω αθρόας υπαγωγής επιχειρήσεων, επαγγελματιών και ειδικοτήτων στα ΒΑΕ, λαμβανομένου υπ'όψη και του γεγονότος ότι δεν υπάρχει νομοθετικός ορισμός του τι αποτελεί βαρύ και ανθυγιεινό επάγγελμα, μπορεί βάσιμα να υποστηριχθεί ότι κατά το ισχύον δίκαιο «βαρύ και ανθυγιεινό επάγγελμα» είναι το επάγγελμα εκείνο ή η ειδικότητα εκείνη που κάποτε με νομοθετική πράξη εντάχθηκε στο άρθρο 104 του Κανονισμού ΒΑΕ ΙΚΑ, χωρίς να ενδιαφέρει αν πράγματι είναι «βαρύ» και «ανθυγιεινό»!! Ωστόσο ένας τέτοιος ορισμός της έννοιας του βαρέος και ανθυγιεινού επαγγέλματος δεν ανταποκρίνεται στη φύση και εσωτερική δικαιολόγηση του θεσμού των ΒΑΕ, αλλά δηλώνει απλώς την καταχρηστική μεταχείριση του θεσμού.

Πράγματι από την αθρόα υπαγωγή στα ΒΑΕ προέκυψε η ανάγκη αφ'ενός να αποτραπεί στο μέλλον η αλόγιστη υπαγωγή επαγγελματιών και ειδικοτήτων στα ΒΑΕ. Η ανάγκη αυτή αποτυπώθηκε στο άρθρο 32 του Ν. 1902/1990 που κατήργησε το Ν. 232/1975, με έρεισμα τον οποίο εκδίδονταν υπουργικές αποφάσεις περί υπαγωγής επαγγελματιών και ειδικοτήτων στα ΒΑΕ. Από την κατάργηση του Ν. 232/1975 δεν είναι πλέον δυνατή (ελλείπει νομοθετικής εξουσιοδότησεως) η υπαγωγή νέων επαγγελματιών στα ΒΑΕ, έστω και αν αυτά είναι αληθώς βαρέα. Αφ'ετέρου προέκυψε η ανάγκη να επανακαθορισθούν τα βαρέα, και ανθυγιεινά επαγγέλματα, γεγονός το οποίο έχει ως στόχο το άρθρο 18 του Ν. 3483/2006.

Κατά συνέπεια απαιτείται η δημιουργία ενός νέου θεσμικού πλαισίου, το οποίο θα επιτρέπει την υπαγωγή επαγγελματιών και ειδικοτήτων στα ΒΑΕ με διαδικασία η οποία θα εξασφαλίζει ότι η υπαγωγή αυτή θα είναι δίκαιη και όχι απλώς προϊόν πιέσεων των άμεσα ενδιαφερομένων και μάλιστα μία διαδικασία η οποία θα μπορεί να ελέγχεται από τα δικαστήρια. Παράλληλα πρέπει να αποχαρακτηρισθούν βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα τα οποία δεν είναι στην πραγματικότητα βαρέα. Η πλήρης κατάργηση των ΒΑΕ, όπως και η πλήρης απαγόρευση μελλοντικής υπαγωγής οποιουδήποτε γενικά επαγγέλματος ή ειδικότητας, δεν θα ήταν ίσως συμβατή με την αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου και ειδικότερα είναι αμφίβολο αν θα ευρίσκοντο σε πλήρη αρμονία με περισσότερες συνταγματικές διατάξεις, π.χ. με το άρθρο 22 παρ. 1 του Συντάγματος (που ορίζει ότι η εργασία αποτελεί δικαίωμα και προστατεύεται από το κράτος), με το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος (που ορίζει ότι το Κράτος μεριμνά για την

κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων), με το άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος (που ορίζει ότι η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελεί υπό την εγγύηση του Κράτους), με το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος (κατά το οποίο ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας) κ.α.

Προς εκπλήρωση των παραπάνω στόχων δεν αρκεί για την υπαγωγή ενός επαγγέλματος στα ΒΑΕ να τηρηθεί μία ορισμένη διαδικασία, αλλά θα πρέπει να δοθεί και νομοθετικός ορισμός τί είναι βαρύ και ανθυγιεινό επάγγελμα και να παρασχεθεί η δυνατότητα στα δικαστήρια, μέσω ειδικής διαδικασίας, να ελέγχουν αν η συγκεκριμένη υπαγωγή κάποιου επαγγέλματος ή ειδικότητας είναι ορθή ή όχι, έχοντας και το δικαίωμα να ακυρώνουν τυχόν εσφαλμένη υπαγωγή στα ΒΑΕ.

Από την επισκόπηση του δικαίου των άλλων ευρωπαϊκών χωρών που προηγήθηκε, αλλά και από τα επαγγέλματα που έχουν κατά καιρούς υπαχθεί στα ΒΑΕ κατά το ελληνικό δίκαιο, συνάγεται ότι ως βαρέα επαγγέλματα, τα οποία δικαιολογούν μία ειδική μεταχείριση στην κοινωνική ασφάλιση (κυρίως μία πρόωρη συνταξιοδότηση) είναι οι εργασίες εκείνες οι οποίες από τη φύση τους ή λόγω των συνθηκών και του τρόπου που παρέχονται απαιτούν μία εντελώς ασυνήθη ή εξαιρετική επίταση των σωματικών δυνάμεων ή μία εντελώς ασυνήθη ή εξαιρετική επίταση της προσοχής και των ψυχικών δυνάμεων του ανθρώπου, με συνέπεια να προκαλούν επιτάχυνση της γήρανσης. Στις εργασίες αυτές ανήκουν πρωτίστως οι πολύ

κοπιαστικές εργασίας και οι εργασίες που απαιτούν μία ασυνήθη συγκέντρωση της προσοχής και επιμέλειας. Αν για την εκτέλεση των παραπάνω εργασιών χρησιμοποιούνται μηχανικά ή τεχνικά μέσα, εξοπλισμός, οργάνωση της εργασίας κ.ο.κ., τα οποία καθιστούν δυνατή την παροχή της εργασίας χωρίς την εξιδιασμένη επίταση των σωματικών ή πνευματικών δυνάμεων, τότε η εργασία παύει να ανήκει στα βαρέα επαγγέλματα.

Τέλος, όπως προκύπτει από την προεκτιθέμενη επισκόπηση του δικαίου άλλων ευρωπαϊκών κρατών, τα δίκαια αυτά δεν γνωρίζουν «ανθυγιεινά» αλλά μόνο «βαρέα» επαγγέλματα. Η χρήση του όρου «ανθυγιεινά» στο ελληνικό δίκαιο δημιουργεί παρανοήσεις και εκθέτει ίσως τη χώρα μας έναντι των άλλων ευρωπαϊκών κρατών στη μομφή ότι το ελληνικό δίκαιο ανέχεται και επιτρέπει την εκτέλεση πολλών εργασιών κατά «ανθυγιεινό» για τον εργαζόμενο τρόπο, σε μία εποχή κατά την οποία, με τη βοήθεια της τεχνικής, προβλέπονται μέτρα ασφαλείας, η τήρηση των οποίων εγγυάται την ασφαλή εκτέλεση και των πλέον βαρέων και καταπονούντων τον ανθρώπινο οργανισμό εργασιών και επαγγελμάτων. Θα ήταν επομένως σκόπιμη η απόσυρση του όρου «ανθυγιεινό» επάγγελμα ή ειδικότητα, ώστε να μην υπάρχουν στην κοινωνική ασφάλιση τα «βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα» αλλά απλώς τα «βαρέα επαγγέλματα».

Ο Γνωμοδοτών